

A magyar választójogi javaslat és a Balkán-államok választójoga.*

udvalevőleg a kormány a magyar népet az általános, titkos választójogra még nem találja érettnek s azt hangoztatja, hogy a nyugati népek demokráciáját Magyarország még nem bírja el.

Ámde talán még a „nemzeti” kormány sem fogja tagadni, hogy a balkáni népekkel bátran kiálljuk az összehasonlítást. Egy pillantás a statisztikai adatokra elégséges, hogy Magyarország nagyobb fejlettségéről meggyőződünk. Kulturális intézményeink aránylag is nagyobb számúak, műveltségünk nagyobb, gazdasági fejlettségünk előrehaladottabb stádiumban van. Mégis azt találjuk, hogy a balkáni államok többségében általános szavazat van, s államhatalmi intézményeik mindenesetre demokratikusabbak. A politikai elmélet azt tanítja ugyan, hogy az általános szavazat csak teljesen fejletlen, kevésbé differenciálódott vagy nagyon fejlett társadalmaknak felel meg, azonban a Balkán-államok, különösen hozzánk hasonlítva, nem tekinthetők primitíveknek. Mégis itt sem tapasztaljuk, hogy az

* A felhasznált adatokra nézve 1. *Die Staaten Europas, The Statesman's Yearbook*, 1908. A bolgár viszonyokat dr. S. Kyrov szófiai egyetemi tanár úr „volt szíves kimerítő levélben ismertetni. A szerb adatokat dr. Ágoston Péter szerezte be, míg a romániaiakra nézve Vlád Aurél képviselő úr adott kiegészítő felvilágosításokat. Mindhármuknak e helyen is őszinte köszönetet mondunk.

általános politikai jogosultság vagy az intézmények demokratikusabb volta az államéletre zavarólag hatott volna. Ezek az államok nemzeti-ségi szempontból (Törökországot egészen eltérő viszonyainál fogva itt nem vesszük figyelembe) egységesebbek ugyan (csak ép a legdemokratikusabb szervezetű Bulgáriában képezik idegen nemzetiségek a lakosságnak körülbelül 25%-át), azonban állami létüket, békéjüket, nyugodt fejlődésüket sokkal komolyabb veszélyek fenyegetik, mint a mienket. Mégis a politikai demokrácia csak erősítőleg hatott rájuk. Ellenben azon államban, amely, mint látni fogjuk, intézményeiben a legközelebb áll a mi javaslatainkhoz, a nép a törvényhozástól mit sem várhat s az uralkodó társadalmi osztálynak kiszolgáltatott tömegek elkeseredése véres forradalomban tört ki — Romániában.

A Balkán-félsziget államhatalmi intézményeinek általános jellemzésére felhozhatjuk, hogy a legtöbb államban nincs is felsőház: a törvényhozás szerve a fejedelem és a képviselőtestület; csak fontosabb, az alkotmányban meghatározott esetekben hívják össze a felsőházat az ú. n. nagyobb szkupstinát vagy szobránjet (Szerbia, Bulgária), melyet ugyanazon módon, ugyanazon választók választanak, csak kétszeres számban. Románia szenátusa, habár a választójog szervezésénél fogva a nagybirtoknak kedvez, mégis népies választásokból ered (a cenzus itt fel van emelve).

A Balkán-államok választójogának második jellemző vonása, hogy a választójog a 21-ik évhez van kötve. A szavazatjog hatályossága érdekében a szavazás mindenütt titkos. Románia kivételével a képviseletnek kerületenként való felosztása a lakosság vagy a választók arányában történik (Görögországban 16.000, Bulgáriában 20.000 lakosra, Szerbiában 4500-ra esik egy képviselő. Bulgáriában e mellett oly radikális reformot terveznek, mely az arányos képviselet elvén épül fel. A szavazás mindenütt titkos, különösen Bulgáriában van ez szigorú büntetésekkel is biztosítva. Itt a titkosság tekintetében is a legtökéletesebb intézményt, a borítékos szavazást akarják meghonosítani. A szavazat hatályosságát tehát intézményekkel és technikai berendezésekkel biztosítani és nem kijátszani akarják, mint a mi javaslataink. Még Románia is, ámbár szűk határokat szab a szavazatnak, amennyiben a képviselet számerejét nem a többségektől teszi függővé, Hanem egyes kategóriáknak erősebb képviseletet biztosít, de legalább nem akarja azok nagyobb jogával a kevesebb joggal bírók szavazatát hatálytalanítani, a mi javaslatunknak cinikusan bevallott célja a pluralitással.

Még meg kell jegyeznünk, hogy a magyar javaslat ama hírhedt rendelkezését, mely szerint az „állam” ellen elkövetett deliktumok

(büntettek és vétségek) elkövetői (bárcsak egy napi fogházbüntetéssel sújtatnának is) a büntetés kiállításától vagy elévülésétől számított 5 évre elvesztik aktív, 10 évre passzív választójogukat, teljesen ismeretlen a Balkán-államokban. (Tudvalevő, hogy ez ürügy alatt az exponáltabb szocialista és nemzetiségi politikusokat akarják ártalmatlanná tenni.) Helyette az erkölcsellenes deliktumok elkövetői vannak kizárva, Romániában a bordély- és játékházások.

Nem tartalmaznak a balkáni választójogok általában oly intézkedést sem, amely a szavazótól a huzamosabb egy helyben való tartózkodást követelné meg. Érdekes az is, hogy a Balkán-államok a képviseléstől legalább a szerzeteseket, sőt nagyobbrészt a papokat is kizárják; ellenben a mi javaslatunk a régi törvény ama rendelkezését is, mely a szerzeteseket bizonyos kivétellel kizárta, megszünteti.

Bulgária és Görögország (utóbbi már 1866-ban) az általános választójogot 21 éves kortól minden fentartás nélkül megadja. Görögország a műveltség tekintetében sem marad el nagyon mögöttünk (alig kedvezőbb pl. az analfabétaság tekintetében hazánk helyzete). Bulgária az általános és ingyenes népoktatást régebben ismeri, mint hazánk, s érdekében aránylag nagyobb áldozatokat hoz. Az állam viseli a népoktatás költségeinek legnagyobb részét.

Szerbiában a szavazat cenzusa 15 frank évi állami egyenes adó a zadrugák tagjai (családközösségek), tekintet nélkül az adóra, szavazattal bírnak. Patriarkális viszonyok, a földbirtok igazságosabb eloszlása mellett (amely tekintetben Szerbia unikum és a statisztikában mint példát idézik), a census nem oly magas. A szerb szkupstina nivóját nem a pluralitás biztosítja, hanem azon intézkedés, hogy minden kerületben legalább két képviselőnek egyetemet végzettnek vagy magasabb állami hivatalt viseltnek kell lenni. Természetesen ez a nivóbiztosítás is nevetséges, de legalább nem kétszínű s nem pusztá ürügy.

A román választójog bizonyára nagy hatással volt a mi javaslatunkra. Romániával nekünk van valami közösségünk: a birtokeloszlás, a nagybirtok rendszere. Ezt az érdeket tényleg nem lehet egy általános, egyenlő választójogra bízni, itt komplikációk szükségesek. A román törvény egyszerűbb és brutálisan őszinte, nálunk a demokrácia legalább jelszó, amelyet a legegyszerűsebb, a legkevésbé demokratikus intézmény mellett is fel kell hozni.

A választók kerületenként 3 (szénátusi választásoknál 2) kollégiumra oszlanak, amelyek külön, a hozzájuk tartozók számától függetlenül megállapított számú képviselőt választanak. Az első kollégiumba tartozás alapja a földbirtokból való, évi legalább 1200 frank

jövedelem. A második kategóriába a városi választók tartoznak. Az alap-adócenzus 20 frank, mely alól mentesek azok, akik szabad foglalkozást űznek, vagy nyugalmazott tisztek, vagy nyugdíjasok, vagy legalább elemi végzettek (ez tehát a mi írás-olvasásos cenzusunk, legalább 12 év múlva, ellenben a román törvényt utoljára 1884-ben tatarozták). A harmadik kollégiumba tartoznak azok, akik bármi csekély állami adót fizetnek. Ezek 2 csoportra oszlanak: az elsőbe tartozóak közvetlenül szavazhatnak. Ide azok tartoznak, akiknek vidéki birtokból legalább 300 frank évi jövedelmük van, ha írni és olvasni tudnak, valamint a papok és a néptanítók. A második csoportot képezik a többiek. Ezek a román ösválasztók, kik 50-enként neveznek ki egy delegátust, aki azután a jelöltre szavaz. A mi mintaképünk Románia, de annak már 24 éve fennálló törvénye bizonyos tekintetben még mindig demokratikusabb a miénknél, amint azt már érintettük.

Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a balkáni népek választójoga demokratikusabb, holott azok nálunknál minden téren elmaradottabbak. És ha a demokratikusabb intézményeknek az állam szempontjából káros hatásai lehetnek, ezek veszedelme itt nagyobb mértékben forogna fenn. Minthogy ez a veszély itt sem fenyeget, az arra való hivatkozás csak ürügy. Minden intézkedés csak egy célt szolgál: a politikai hatalmi viszonyok tekintetében a *status quo ante*-t akarja fentartani.

Selymes Károly.

